

Om kvinnorepresentation och rätten till heltid¹

AV KARL-OSKAR LINDGREN² OCH KÅRE VERNBY³

The dual role of municipalities as an employer and as a channel for the political realization of their residents' interests make them an excellent arena for investigating the significance of women's representation for women's living conditions. We are studying political decisions to offer full-time employment status to all municipal part-time employees; these are decisions which especially favour women as a group and have been adopted by a number of municipalities in recent years. Unlike previous quantitative studies, we are analysing whether women's representation achieves a greater effect when it means that women occupy higher, rather than lower, political positions. Our empirical results confirm that differences in the existence of full-time decisions can be attributed to differences in women's representation, but that this link is encountered above all when examining women's representation in higher political positions.

Vilken betydelse har kvinnorepresentation för kvinnors livsvillkor? Är en jämställd representation i politiska organ enbart av symboliskt värde, eller är den också nödvändig för att de beslut som fattas där ska återspegla kvinnors intressen? Och spelar det någon roll på vilken nivå i den politiska hierarkin kvinnorna befinner sig? I denna artikel prövar vi om skillnader i förekomsten av

en typ av politiska beslut som främst gynnar kvinnor kan hänföras till skillnader i kvinnorepresentation. Den skiljer sig från flertalet tidigare studier i det att vi gör en kvalitativ bedömning av värdet av att inneha olika poster. Närmare bestämt studerar vi om effekten av representation är större när den innebär att kvinnor återfinns på högre, snarare än lägre, politiska poster.

För att besvara vår fråga studerar vi varför vissa kommuner under senare år fattat politiska beslut om att erbjuda alla kommunalt deltidsanställda heltid medan andra inte gjort det. Oavsett vilka mått man använder framstår deltidsarbetslösheten i Sverige som hög. Enligt AMS-statistik uppgick antalet anställda som uppgett till arbetsförmedlingen att de önskar utöka sin arbetstid 2004 till 73 200. Använder man en mer liberal definition framstår fenomenet som än mer omfattande. Utifrån SCB:s AKU kunde man 2004 uppskatta antalet sysselsatta som önskade utöka sin arbetstid men inte kunde utav arbetsmarknadsskäl till drygt 200 000⁴. I mångt och mycket är deltidsarbetslösheten ett kvinnofenomen. Oavsett om man använder siffror från AMS eller SCB är kvinnor kraftigt överrepresenterade i statistiken. År 2004 utgjorde de 77 procent av de deltidsarbetslösa enligt AMS-statistiken och 74 procent enligt SCB:s AKU. Det mest omedelbara skälet till detta är att kvinnorna, av olika skäl, är koncentrerade till sektorer med öppetider utöver normal kontorstid och ojämna arbetsbelastning (SOU 2005:105).

Det står med andra ord utom allt tvivel att en minskning av deltidsarbetslösheten skulle gagna kvinnor som grupp. De löper större risk att vara deltidsarbetslösa vid varje given tidpunkt och – även om de för närvarande inte är drabbade – att under sitt framtida yrkesliv passera genom någon av de sektorer där fenomenet är som mest utbrett. Och deltidsarbetslösheten är förknippad med avsevärda kostnader för de berörda individerna: Privatekonomin blir naturligtvis sämre, men

det finns även tecken på att den fysiska och psykiska hälsan kan bli lidande⁵. Dessa individuella kostnader förstärks troligtvis i många kvinnors fall av att deltidsarbetslösheten placerar dem i en utökad beroendesituation gentemot partnern och samhället.

Vilka politiska möjligheter finns då att minska deltidsarbetslösheten bland kvinnor? Som läsaren redan har förstått ligger en viktig del av svaret hos kommunerna; den kvinnodominerade primärkommunala sektorn (till exempel barnomsorg, äldre- och gruppboenden och utbildning) är nämligen den som gör störst avtryck i statistiken (SOU 2005:105, Ottosson och Lundequist 2005). I princip har kommunerna alltså möjlighet att, i egenskap av att vara arbetsgivare, begränsa deltidsarbetslösheten, och då i huvudsak den bland kvinnor. Det har också förekommit initiativ i den riktningen. Många kommuner har under senare år fattat beslut om att erbjuda alla kommunalt deltidsanställda möjligheten att utöka sin arbetstid. Bollnäs kommun var en föregångare; 2001 bestämde kommunstyrelsen att man skulle erbjuda alla tillsvidareanställda heltid samt att man i fortsättningen endast skulle utlysa heltidstjänster (Bildt och Westring Nordh 2004). Liknande beslut fattades strax i flera kommuner. Enligt de enkätundersökningar vi bygger vår studie på, och som genomförts av Sveriges kommuner och landsting, hade 56, det vill säga omkring 21 procent, av de svarande kommunerna fram till och med 2005 beslutat att erbjuda alla deltidsanställda heltid. Än så länge saknar dock en majoritet av kommunerna ett sådant generellt

heltidsbeslut.

Rätten till heltid, som politisk fråga i de svenska kommunerna, är därmed ett ytterst lämpligt fall för den som vill undersöka kvinnorepresentationens betydelse för att de politiska beslut som fattas ska återspegla kvinnors intressen. Den är ett typiskt exempel på vad Susan Carroll (1991, sidan 15) kallar för "kvinnofrågor"; frågor som påverkar *betydligt* fler kvinnor än män. Vidare är det en fråga där de lokalt förtroendevalda – i egenskap av att vara ytterst ansvariga för kommunens arbetsgivarpolitik – har mycket stora möjligheter att påverka utfallet. Värt att notera i detta sammanhang är att frågan om rätt till heltid inte enbart är en kommunal angelägenhet utan också har diskuterats på nationell nivå i Sverige. Exempelvis arbetade den tidigare socialdemokratiska regeringen, på basis av ett kongressbeslut från 2002, fram ett förslag om en lagstiftad rätt till heltid som dock skrotades i och med regeringsskiftet hösten 2006⁶.

Våra empiriska data – som täcker 272 av Sveriges 290 kommuner – visar att skillnader i förekomsten av heltidsbeslut till stor del kan hänföras till skillnader i kvinnorepresentation. Men det är främst då kvinnorepresentationen innebär att kvinnor återfinns på högre, snarare än lägre, politiska poster som den får stort genomslag. Detta har, vad vi vet, aldrig förut prövats empiriskt i en kvantitativ studie. Våra resultat ger förvisso vissa belägg för en grundläggande intuition i den nu pågående representationsdebatten: Att kvinnors närvaro i politiska organ inte bara är av symboliskt värde, utan nöd-

vändig för att de beslut som fattas där ska återspegla kvinnors intressen (Sapiro 1981, Phillips 1995, 2002). Men resultatet att det spelar stor roll på vilken nivå i den politiska hierarkin kvinnorna befinner sig stöder framför allt de som på senare tid hävdar att man i representationsdebatten uppehållit sig alltför mycket vid betydelsen av andelen kvinnor i lagstiftande församlingar, utan att se till vilka förutsättningar dessa har att få igenom den politik de önskar (Childs och Krook 2006, Dahlerup 2006).

I ett första avsnitt diskuterar vi tidigare forskning om kvinnorepresentationens betydelse för politiska utfall. Vi skisserar de för vår undersökning relevanta teorierna om hur olika gruppers intressen kommer att representeras och, i slutändan, återspeglas i faktisk politik. Här redogörs också kort för tidigare empiriska forskning om kvinnorepresentationens betydelse för den förda politiken. I de därpå följande avsnitten vänder vi oss till våra data om heltidsbeslut i kommunerna och redovisar de empiriska resultaten. Avslutningsvis diskuteras undersökningens implikationer, bland annat för forskningen om kvinnorepresentation, men också för den generella debatten om huruvida kvinnors intressen bättre skulle tillgodoses med fler kvinnor i olika politiska organ.

Tidigare forskning

Huvudtesen i denna artikel – att kvinnorepresentation behövs för att kvinnors

intressen ska återspeglas i politiken – må låta okontroversiell. Men faktum är att denna tanke står i bjärt kontrast till de flesta teorier om hur olika gruppers intressen får genomslag i de politiska beslut som fattas. Vare sig man är *partidemokrat* eller *ansvarsdemokrat* – och här lånar vi Sören Holmbergs (1999) svenska benämningar på de två mest omfamnade perspektiven på hur beslut i moderna representativa demokratier legitimeras – ser man de fria, allmänna och återkommande valen som garantier för att den förda politiken ska reflektera de numerära styrkeförhållandena i väljarkåren. Partidemokraternas tanke är att partierna inför valdagen binder sig vid olika politiska program som klart och tydligt anger vad man kommer att fatta för beslut om man får makten. Det program som lyckas fånga flest anhängare vinner och genomförs sedan under kommande mandatperiod (Thomassen 1994). De mer pessimistiska ansvarsdemokraterna hävdar förvisso – och i polemik mot partidemokraterna – att valens förmåga att skapa stabila politiska förutsättningar för genomförandet av sådana omfattande politiska program är högst begränsad. Men inte desto mindre anses valen i alla fall fungera som bestraffnings- och belöning-mekanismer. Om den förda politiken under den gångna mandatperioden fallit tillräckligt många i smaken behålls de styrande i ännu en mandatperiod, annars gör sig väljarna av med dem. Och de framåtblickande representanterna känner till detta och måste därför – om de önskar bli återvalda – ta hänsyn till stora väljargruppers intressen (Riker 1982).

Feministiskt orienterade forskare har levererat skarp kritik mot parti- och ansvarsdemokraterna. Framförallt har kritiken gällt övertygelsen om att våra representanter i de beslutande församlingarna – så länge valen till dessa är fria, allmänna och återkommande – kommer att väga in kvinnors intressen i sina beslut. Formellt sett har de flesta västerländska demokratier varit politisk jämställda sedan länge; med den kvinnliga rösträtten fördelades makten att ge mandat och utkräva ansvar jämlikt mellan könen. Men den formella jämlikheten innebär inte, menar man, att den förda politiken återspeglar kvinnors intressen i lika stor utsträckning som mäns (Sapiro, 1981). För att detta ska ske krävs också jämlik representation. I sin inflytelserika bok *The Politics of Presence* sammanfattar Anne Phillips hållningen:

There are particular needs, interests, and concerns that arise from women's experience, and these will be inadequately addressed in a politics that is dominated by men. Equal rights to vote have not proven strong enough to deal with this problem; there must also be equality among those elected to office (1995, sidan 66).

Sökarljuset riktas här mot de mekanismer som verkar mellan valen. Det är i diskussioner i regeringar, parlament, partigrupper, arbetsgrupper, utskott och så vidare som mycket av problemformuleringen sker. Och det är också här som de flesta konkreta idéer om hur problem ska lösas har sitt ursprung. Våra representanter på dessa arenor har ingen instruktion med sig om vilka problem som ska belysas, och vilka lösningar som ska förordas, så som parti-

demokraterna tycks mena. Och förekomsten av fria och allmänna val som mekanism för ansvarsutkrävande kan aldrig garantera att de intressen som, på grund av att man varit med om liknande erfarenheter, är gemensamma för många kvinnor gör sig gällande i dessa diskussioner. Vad som krävs är att representanterna själva är bärare av dessa erfarenheter och – i en mer hårdragen variant av tankegången – intressen. Endast då finns förutsättningarna för att kvinnors problem skall ges en adekvat belysning, och att initiativ tas för att på ett effektivt sätt komma till rätta med dem (Phillips 1995, sidorna 66-71 och 77-83; se även Mansbridge 1999, 2005).

Under de senaste decennierna har empirisk forskning om kvinnorepresentation blivit allt vanligare. Sett ur ett frågelperspektiv finns det nu en ansenlig mängd studier som kan tjäna som utgångspunkter för diskussioner om betydelsen av kvinnlig närvaro i de beslutsfattande församlingarna. Forskningen har huvudsakligen intresserat sig för skillnader i representationsroller, politiska attityder och beteenden mellan kvinnliga och manliga representanter. Ett axplock ur litteraturen ger en känsla för de huvudsakliga resultaten: Michele Swers avslutar sin genomgång av resultaten från ett stort antal studier av de amerikanska förhållandena med att konstatera: "Clearly, female legislators perceive women as a distinct part of their constituencies and they bring different policy priorities with them to the legislative agenda, particularly in the area of women's issues" (2001, sidan 219). Liknande mönster kan skönjas i

forskningen om det brittiska underhuset; både vad gäller rolluppfattningar (Childs 2002) och attityder (Lovenduski och Norris 2003). Vänder vi oss till sist mot Skandinavien finner vi även här en skillnad mellan manliga och kvinnliga politiker vad gäller vilka områden man prioriterar. Det finns tydliga könsskillnader både ifråga om aktivitetsgraden inom olika politikområden och i de åsikter som framförs i elitenkäter (Bergqvist 1994, Esaiasson och Holmberg 1996, Wängnerud 1998, 2000a, 2000b).

Betydligt färre har tagit steget till att undersöka kvinnorepresentationens betydelse för det politiska utfallet. Trogligtvis beror det på att man hittills huvudsakligen fokuserat på frågan huruvida – och här använder vi Hanna Pitkins (1967) klassiska terminologi – bättre *deskriptiv representation* verkligen leder till bättre *substantiell representation*. De empiriska studier som beskrivs ovan har förvisso visat att så förefaller vara fallet vad gäller representation av könen; i många fall företräder kvinnliga representanter kvinnors intressen. Nästa fråga är om dessa skillnader mellan manliga och kvinnliga representanter också leder till att annorlunda beslut fattas i församlingar där kvinnorepresentationen är högre.

En möjlig strategi för att besvara denna fråga är att jämföra olika politiska enheter. I en jämförande länderstudie kommer Leslie A. Schwindt-Bayer och William Mishler (2005) till slutsatsen att kvinnors intressen tillgodoses bättre av församlingar med en högre andel kvinnor. Denna typ av studier är dock metodologiskt problema-

tiska. Som författarna till studien själva påpekar: "[W]e make the heroic assumption that women share a number of policy interests cross-nationally and that we can measure responsiveness by focusing solely on legislative outputs on issues we assume to be especially salient to women" (sidan 415). Om man istället jämför subnationella enheter framstår antagandet inte längre som lika heroiskt. Flera amerikanska forskare har använt sig av strategin att studera delstater istället för länder (Thomas 1991, Bratton 2002). I ett par studier av de nordiska förhållandena har man valt ett liknande angreppssätt: Bratton och Ray (2002) finner i sin studie av norska kommuner att andelen barn som har en förskoleplats ökar med graden av kvinnorepresentation i kommunfullmäktige. Och i den studie som kanske ligger närmast vår kan Helena Svaleryd (2002) konstatera att ökad kvinnorepresentation i (svenska) kommuner leder till att mer pengar satsas på barnomsorg och utbildning i relation till äldreomsorgen.

I likhet med den sistnämnda skaran av studier studerar vi subnationella enheter; i vårt fall är det de svenska kommunerna som undersöks. Vi fokuserar, liksom de, också på om könsfördelningen bland våra politiska representanter påverkar om *besluten* som de fattar återspeglar kvinnors intressen. Enligt vår kännedom är den dock unik i det avseendet att vi även tar hänsyn till vilka förutsättningar de kvinnliga representanterna har att få igenom den politik de önskar. Närmare bestämt gör vi en kvalitativ bedömning av vilka maktpositioner de kvinnliga representan-

terna har tillgång till, och studerar om kvinnorepresentation får större genomslag när den innebär att kvinnor återfinns på högre, snarare än lägre, politiska poster.

Data

Data för den beroende variabeln är hämtad från två enkätundersökningar utförda av Sveriges kommuner och landsting⁷. I en enkät som gick ut till samtliga 290 kommuner i juni 2005 tillfrågades kommunerna om de, vid tillfället, hade fattat beslut om att erbjuda alla deltidsanställda medarbetare önskad sysselsättningsgrad⁸. Frågan, i enkäten år 2005, besvarades av 228 kommuner, vilket motsvarar en svarsfrekvens på knappt 79 procent. Sveriges kommuner och landsting utförde dock en liknande enkät även år 2003. Trots att frågeformuleringarna i de två enkäterna inte är identiska är de tillräckligt lika för att vi ska kunna använda informationen från den tidigare enkäten för att komplettera de uppgifter som saknas för år 2005. Mer precist gäller att i det fall en kommun har besvarat enkäten 2003 men inte 2005 har svaret för det förstnämnda tillfället extrapolerats till att gälla även det senare mättillfället⁹. Detta tillvägagångssätt bygger på det, högst rimliga, antagandet att de kommuner som hade ett heltidsbeslut 2003 sannolikt också har ett sådant beslut två år senare. I redovisningen av resultaten visar vi emellertid att de substantiella resultaten förblir desamma även om vi begränsar analysen enbart till de kommuner som besvarade den senare enkäten. Den

stora fördelen med att utnyttja information från båda enkäterna är dock att vi genom detta förfaringssätt får tillgång till uppgifter om förekomsten av heltidsbeslut i 272 av Sveriges 290 kommuner, vilket ger studien en "svarsfrekvens" på knappt 94 procent.

De oberoende variabler som vi använder oss av i analysen kan delas in i tre olika kategorier (ytterligare information om de oberoende variablerna ges i Appendix A). En första kategori av variabler mäter den politiska representationens betydelse. Givet studiens syfte är naturligtvis den kvinnliga politiska representationen av särskilt intresse och vi använder oss av tre olika variabler för att mäta den. Den första variabeln indikerar huruvida kommunstyrelsens ordförande är man eller kvinna, medan de två övriga mäter hur stor andel av kommunstyrelsens respektive kommunfullmäktiges ledamöter som är kvinnor. Kommunfullmäktige liknas bäst vid ett nationellt parlament. Den utser, i sin tur, kommunstyrelsen genom proportionella val. Vad gäller vissa formella befogenheter sett liknar kommunstyrelsen en nationell regering. Det är dock gruppen av nämndordförande, under ledning av kommunalrådet (oftast kommunstyrelsens ordförande), som reellt sett är kommunens motsvarighet till den nationella regeringen (Bäck 1998, Bäck 2003). Vi gör därför följande bedömning: Uppdraget som kommunstyrelsens ordförande får betraktas som det politiska uppdrag inom en kommun som generellt sett är förknippat med allra mest makt. Om vi bortser från nämndeordförandena, för vilka vi saknar data, så kommer leda-

möter av kommunstyrelsen därefter. De politiska representanter som i allmänhet kan förväntas ha minst inflytande över kommunala beslut är ledamöter av kommunfullmäktige.

För att fånga betydelsen av mer traditionella former av politisk representation har vi även konstruerat en variabel som indikerar huruvida den styrande majoriteten i en kommun är socialistisk, borgerlig eller blocköverskridande¹⁰. Det främsta skälet till att inkludera information om den styrande majoritetens färg är att tidigare forskning visat att andelen kvinnor är större bland vänsterpartiets, miljöpartiets och, i viss mån, socialdemokraternas förtroendevalda under den aktuella perioden (Bäck och Öhrvall 2004).

En andra kategori av variabler rör kvinnornas ställning i väljarkåren. Som vi diskuterade i forskningsöversikten menar såväl parti- som ansvarsdemokrater att den förda politiken i mångt och mycket är en direkt funktion av olika väljargrupperns relativa storlek. Vi har valt att arbeta med tre olika mått på kvinnornas ställning i väljarkåren: Antalet kvinnor anställda i primärkommunal sektor som andel av befolkningen, antalet förvärvsarbetande kvinnor som andel av befolkningen och antalet kvinnor som andel av befolkningen. I samtliga fall har befolkningen definierats som antalet bosatta i kommunen som har fyllt 16 år¹¹. Den stora skillnaden mellan dessa tre mått har att göra med hur de definierar kvinnornas intresse. Det första måttet – andelen kvinnor anställda i den kommunala sektorn – definierar kvinnointresset snävt och innebär att ett politiskt beslut om att

erbjuda deltidsanställda i den kommunala sektor rätt till heltid bara är av intresse för de kvinnor som är direkt berörda av beslutet. De två andra måtten erbjuder dock vidare definitioner av kvinnointresset. Medan det andra måttet utgår från att alla förvärvsarbetande kvinnor har ett intresse av ett heltidsbeslut i den kommunala sektorn så innebär det tredje måttet att samtliga kvinnor i kommunen, oavsett om de arbetar eller inte, antas dela detta intresse.

Vi har även valt att inkludera ett par variabler som mäter den kommunala ekonomin. Tanken är här helt enkelt att kommunens ekonomiska situation kan tänkas påverka såväl sannolikheten för att fatta ett heltidsbeslut som den politiska representationen i kommunen. Vi kommer att använda oss av två olika variabler för att mäta ekonomin i kommunerna: den kommunala skattebasen samt den öppna arbetslösheten i kommunen¹². Slutligen inkluderas också en variabel som mäter storleken på kommunens befolkning.

Resultat

Vi inleder med att studera skillnaderna i fördelningen hos våra olika förklaringsvariabler mellan de kommuner som har fattat beslut om att erbjuda sina anställda heltid och de som inte har gjort det. Av de 272 kommuner som har svarat på endera av de två enkäterna är det 56 kommuner som uppger att de har ett heltidsbeslut och 216 som uppger att de inte har något sådant beslut. Tabell 1 redovisar medelvärden och

standardavvikelser för samtliga variabler uppdelade på dessa två typer av kommuner.

Vi kan inledningsvis konstatera att det är vanligare med en kvinnlig kommunstyrelseordförande i de kommuner som har ett heltidsbeslut jämfört med de kommuner som saknar ett sådant beslut. I den förstnämnda gruppen hade 34 procent en kvinnlig kommunstyrelseordförande efter valet 2002 medan motsvarande siffra för den sistnämnda gruppen endast är 19 procent. En liknande bild, om än något mindre markant, framträder även om man studerar könssammansättningen på kommunstyrelsen som helhet. Den genomsnittliga andelen kvinnor i kommunstyrelsen är 4 procentenheter högre i kommuner med heltidsbeslut än i kommuner utan sådant beslut. Däremot finns ingen större skillnad mellan kommuner med och utan heltidsbeslut vad gäller andelen kvinnor som sitter i kommunfullmäktige. Här är skillnaden bara drygt en halv procentenhet. Sammantaget måste ändå dessa bivariata analyser sägas ge visst stöd för tanken att kvinnorepresentationen kan ha betydelse för förekomsten av heltidsbeslut i svenska kommuner.

Den bivariata analysen visar emellertid inte på någon samvariation mellan våra olika mått på kvinnornas ställning i väljarkåren och förekomsten av heltidsbeslut. Oavsett om vi ser till antalet kvinnor i kommunal sektor, antalet förvärvsarbetande kvinnor eller det to-

Tabell 1: Beskrivande statistik uppdelad på kommuner med och utan heltidsbeslut

Variabel	Heltidsbeslut	Ej heltidsbeslut	Totalt	Diff
Kommunstyrelsens ordförande	0,34 (0,48)	0,19 (0,40)	0,22 (0,42)	0,15
Andel kvinnor i kommunstyrelsen	0,37 (0,12)	0,33 (0,11)	0,34 (0,11)	0,04
Andel kvinnor i kommunfullmäktige	0,43 (0,50)	0,42 (0,55)	0,42 (0,54)	0,01
Andel kvinnor i kommunal sektor	0,11 (0,01)	0,11 (0,02)	0,11 (0,02)	0,00
Andel förvärvsarbetande kvinnor	0,26 (0,01)	0,26 (0,02)	0,26 (0,03)	0,00
Andel kvinnor	0,50 (0,01)	0,50 (0,01)	0,50 (0,01)	0,00
Socialistisk majoritet	0,54 (0,50)	0,43 (0,50)	0,45 (0,50)	0,11
Blocköverskridande majoritet	0,20 (0,40)	0,27 (0,44)	0,25 (0,44)	-0,07
Borgerlig majoritet	0,27 (0,45)	0,31 (0,46)	0,30 (0,46)	-0,04
Skattekraft	128,30 (9,13)	129,16 (18,39)	128,99 (16,89)	-0,86
Arbetslöshet	4,32 (1,11)	3,73 (1,05)	3,85 (1,08)	0,59
Befolkning (i 1000-tal)	30,75 (34,96)	24,40 (53,61)	25,70 (50,35)	6,35
Antal	56	216	272	

Kommentar: Värden utan parantes indikerar genomsnittliga värden för variablerna. Värden inom parantes indikerar standardavvikelsen för dessa medelvärden. För de politiska variablerna avser värdena för de enskilda kommunerna situationen efter valet 2002. För de andra variablerna är kommunvärdet det genomsnittliga värdet för variabeln i fråga över perioden 2003-2005. Kolumnen Differens avser skillnaden i medelvärde för den aktuella variabeln mellan kommuner med och utan heltidsbeslut.

tala antalet kvinnor i kommunen är medelvärdena desamma i kommuner med och utan heltidsbeslut.

Om vi förflyttar fokus från könsrepresentation och könssammansättning till partipolitisk representation finner vi att heltidsbeslut är något mer vanligt förekommande i kommuner som styrs av en socialistisk majoritet jämfört med kommuner som har borgerliga eller blocköverskridande majoriteter. Bland de kommuner som fattat beslut om att erbjuda deltidsanställda rätt till heltid styrdes 54 procent av en socialistisk majoritet efter valet 2002

medan enbart 43 procent av kommunerna utan beslut styrdes av en socialistisk majoritet. Motsvarande siffror för borgerliga och blocköverskridande majoriteter är 31 och 27 procent respektive 27 och 20 procent.

Även om det finns anledning att tro att den ekonomiska situationen i kommunerna kan ha betydelse för förekomsten av heltidsbeslut är det svårt att teoretiskt bestämma riktningen på denna effekt. Å ena sidan kan man tänka sig att kommuner med dålig ekonomi helt enkelt inte har råd att införa heltidsbeslut då ett sådant beslut, åtminstone initialt,

kan tänkas medföra ökade kostnader för kommunen. Å andra sidan kan värdet av ett heltidsbeslut tänkas vara större i kommuner med ekonomiska problem och hög arbetslöshet. Dels kan det faktiska värdet av ett heltidsbeslut antas vara större i kommuner med dålig ekonomi genom att det finns fler deltid-sarbetslösa i dessa kommuner. Dels kan symbolvärdet av ett sådant beslut vara större i kommuner som brottas med ekonomiska problem då det kan vara ett sätt för politikerna att försöka visa väljarna att de vidtar åtgärder för att förbättra den ekonomiska situationen för åtminstone vissa invånare.

Om vi ser till skattekraften tycks det inte finnas någon större skillnad mellan kommuner med och utan heltidsbeslut. Visserligen är den genomsnittliga skattebasen per invånare några hundra kronor högre i kommuner som saknar heltidsbeslut men i jämförelse med variabelns standardavvikelse framstår detta som en mycket liten skillnad. Däremot finns en något större skillnad vad gäller nivån på den öppna arbetslösheten. Den öppna arbetslösheten är i genomsnitt en halv procentenhet högre i kommuner med heltidsbeslut än i kommuner utan heltidsbeslut. Slutligen kan vi även se att kommunerna som beslutat om rätt till heltid i genomsnitt är något större, befolkningsmässigt, än kommuner som saknar sådant beslut. Av standardavvikelsen att döma är dock denna skillnad försumbar i förhållande till den stora variation i befolkningsstorlek som finns inom bägge dessa grupper.

Sammanfattningsvis tyder de bivariata resultaten som presenteras i

Tabell 1 på att de mest påtagliga skillnaderna mellan kommuner med och utan heltidsbeslut gäller kommunstyrelsens könssammansättning samt nivån på den öppna arbetslösheten i kommunen. Kommunstyrelseordförandes kön, andelen kvinnor i kommunstyrelsen och den öppna arbetslösheten är de enda variabler för vilka skillnaderna mellan de två grupperna av kommuner är statistiskt signifikanta på konventionella säkerhetsnivåer¹³. Viss effekt kan även skönjas av den styrande majoritetens partipolitiska färg, men dessa effekter är inte tillräckligt starka för att vara statistiskt signifikanta¹⁴. Frågan vi nu ställer oss är om denna bild förändras när vi går från bivariat till multivariat analys.

Vilka faktorer spelar roll?

Resultaten från de multivariata analyserna presenteras i Tabell 2. Då den beroende variabeln heltidsbeslut bara kan anta två värden 0 (ej heltidsbeslut) och 1 (heltidsbeslut) har vi valt att använda oss av så kallad probit-regression för att skatta våra statistiska modeller. I det här specifika fallet erhåller vi dock liknande resultat om vi istället använder "vanlig" linjär regressionsanalys, vilken baserar sig på det enklare men statistiskt mindre tilltalande antagandet att sannolikheten för ett visst utfall på den beroende variabeln är linjärt relaterat till värdet på var och en av de oberoende variablerna¹⁵.

Tabell 2: Förklaringsfaktorer till heltidsbeslut 2005

Variabel	1	2	3	4	5	6	7	8
Ks ordf.	0,467** (0,206)						0,437** (0,210)	0,500** (0,224)
Andel kvinnor i ks.		0,017** (0,008)					0,017* (0,009)	0,020* (0,010)
Andel kvinnor i kf.			-0,000 (0,017)				-0,020 (0,020)	-0,022 (0,022)
Andel kvinnor i kom. sektor				-4,230 (7,662)			-2,113 (7,956)	-1,129 (9,248)
Andel förvärvsarb. kvinnor					4,126 (5,273)		1,911 (5,432)	-0,962 (5,876)
Andel kvinnor						14,640 (11,285)	12,841 (11,405)	9,332 (12,494)
Socialistisk majoritet	-0,144 (0,223)	-0,185 (0,220)	-0,092 (0,221)	-0,074 (0,220)	-0,074 (0,220)	-0,064 (0,220)	-0,137 (0,231)	-0,219 (0,256)
Blocköverskridande maj.	-0,325 (0,263)	-0,260 (0,260)	-0,264 (0,258)	-0,247 (0,257)	-0,270 (0,255)	-0,239 (0,260)	-0,274 (0,265)	-0,214 (0,290)
Skattekraft	0,004 (0,005)	0,003 (0,005)	0,004 (0,005)	0,001 (0,007)	0,001 (0,006)	0,001 (0,006)	-0,001 (0,007)	-0,000 (0,008)
Arbetslöshet	0,323*** (0,086)	0,312*** (0,086)	0,310*** (0,087)	0,312*** (0,086)	0,346*** (0,101)	0,314*** (0,085)	0,362*** (0,104)	0,388*** (0,118)
Befolkning (i 1000-tal)	-0,000 (0,002)	-0,001 (0,002)	0,000 (0,001)	-0,000 (0,002)	0,000 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,002 (0,002)	-0,002 (0,002)
Antal observationer	270	270	270	270	270	270	270	226
Pseudo-R ²	0,07	0,07	0,05	0,05	0,05	0,05	0,09	0,10

Kommentar: * markerar statistisk signifikans på 90 procents säkerhetsnivå, ** markerar statistisk signifikans på 95 procents säkerhetsnivå och *** markerar statistisk signifikans på 99 procents säkerhetsnivå. Robusta standardfel för koefficienterna anges inom parantes. För alla modellerna har även intercept skattats men dessa koefficienter rapporteras inte av utrymmesskäl.

I kolumnerna 1, 2 och 3 i Tabell 2 undersöker vi den kvinnliga representationens betydelse för förekomsten av heltidsbeslut. Som synes har såväl könet på kommunstyrelsens ordförande som kommunstyrelsens könssammansättning en statistiskt signifikant effekt på den beroende variabeln. I båda dessa fall går effekten i den förväntade riktningen. Såväl förekomsten av en kvinnlig kommunstyrelseordförande (kolumn 1) som en högre andel kvinnliga ledamöter i kommunstyrelsen som helhet (kolumn 2) ökar sannolikheten för att en kommun ska ha infört rätt till heltid för deltidsanställda medarbetare. Däremot finner vi ingen effekt av en högre andel kvinnor i kommunfullmäktige. Förutom att denna effekt inte är statistiskt signifikant har den också fel tecken. I samtliga fall kontrollerar vi även för partifärgen på den styrande majoriteten, den kommunala skattekraften, nivån på den öppna arbetslösheten och storleken på kommunens befolkning. Av dessa kontrollvariabler är det bara effekten av arbetslöshetsvariabeln som är statistiskt signifikant. Riktningen på effekten är densamma som i den bivariata analysen: högre öppen arbetslöshet gör förekomsten av heltidsbeslut mer sannolik. Även om en ingående analys av sambandet mellan arbetslöshet och förekomsten av heltidsbeslut ligger utanför ramen för denna uppsats är detta resultat intressant och kanske även något överraskande. I den mån införandet av ett heltidsbeslut är kostsamt för en kommun borde vi förvänta oss att heltidsbeslut skulle vara vanligare i kommuner med låg arbetslöshet. Samtidigt kan

det symboliska värdet av att införa ett heltidsbeslut antas vara högre i kommuner med hög arbetslöshet. Detta då ett sådant beslut kan signalera att kommunledningen tar arbetslöshetsproblemet på allvar. Vidare är det sannolikt också så att ofrivillig deltidsarbetslöshet de facto är ett större problem i kommuner med hög arbetslöshet, då hög arbetslöshet innebär att missnöjda deltidsanställda i den kommunala sektorn har mindre möjlighet att söka alternativ sysselsättning. Sammantaget kan dessa två effekter möjligtvis hjälpa till att förklara varför heltidsbeslut är vanligare i kommuner med hög arbetslöshet.

I kolumnerna 4, 5 och 6 förflyttar vi intresset från betydelse av kvinnorepresentationen i de kommunala beslutande församlingarna till betydelsen av kvinnornas styrka i väljarkåren. Oavsett hur vi väljer att operationalisera den senare variabeln verkar den dock sakna betydelse för förekomsten av heltidsbeslut. Även om både andelen förvärvsarbetande kvinnor (kolumn 5) och den totala andelen kvinnor (kolumn 6) har de tecken vi förväntar oss - sannolikheten för ett heltidsbeslut ökar något när dessa andelar stiger - är ingen av dessa effekter statistiskt signifikanta. När det gäller andelen kvinnor anställda i den kommunala sektorn (kolumn 4) är denna effekt inte bara statistiskt icke-signifikant utan den har också, enligt vår teori, fel tecken.

En intressant fråga är dock huruvida dessa resultat förändras om vi samtidigt tar hänsyn till kvinnorepresentationen och kvinnornas styrka i väljarkåren. I kolumn 7 inkluderar vi därför samtliga variabler i en och samma modell. Vi kan

se att resultaten från denna utbyggda modell är väl i linje med de resultat vi tidigare har erhållit. Medan såväl könet på kommunstyrelsens ordförande som kommunstyrelsens könssammansättning återigen visar sig vara av betydelse för förekomsten av heltidsbeslut, tyder även dessa resultat på att kommunfullmäktiges och väljarkårens könssammansättning saknar betydelse i detta avseende. Det är här intressant att notera att de båda förstnämnda variablerna är statistiskt signifikanta var för sig, vilket innebär att könet på kommunstyrelsens ordförande och andelen kvinnor i kommunstyrelsen har en av varandra *oberoende* positiv effekt på sannolikheten att en kommun ska fatta beslut om att erbjuda sina deltidsanställda medarbetare heltid. Det är inte möjligt, utan att göra mycket specifika modellantaganden, att på basis av denna analys uttala sig om huruvida en kvinnlig ordförande eller en stor andel kvinnor i kommunstyrelsen är viktigast för förekomsten av heltidsbeslut. Det vi kan säga är dock att båda dessa variabler tycks ha betydligt större betydelse för huruvida en kommun bestämmer sig för att fatta ett heltidsbeslut än vad både könssammansättningen av kommunfullmäktige och väljarkåren har. Ett resultat som, åtminstone delvis, kan tas som intäkt för slutsatsen att det framförallt är när kvinnor återfinns på politiskt mer betydelsefulla poster som kvinnornas politiska intressen får verkligt genomslag i den praktiska politiken.

Som tidigare nämnts har vi valt att använda tillgängliga värden från 2003 för att fylla i värden på heltidsbesluts-

variabeln för 2005 i de fall en kommun enbart har svarat på den tidigare enkäten. Detta förfaringssätt bygger på antagandet att de kommuner som hade ett heltidsbeslut 2003 sannolikt också har ett sådant beslut 2005, medan de som inte hade ett beslut vid den tidigare tidpunkten sannolikt inte heller har något beslut vid den senare tidpunkten. Även om detta antagande kan tyckas rimligt kan det naturligtvis, som alla antaganden, ifrågasättas. För att undersöka hur beroende våra substantiella resultat är av detta antagande har vi genomfört en analys där vi enbart studerar de kommuner som har besvarat enkäten från 2005. Resultaten från den analysen presenteras i kolumn 8 i Tabell 2. Som vi kan se kvarstår mönstret från de tidigare analyserna även när vi enbart studerar de 226 kommuner som har besvarat den senare enkäten.

Ett annat problem med de data vi här har att tillgå är att vi inte vet när kommunerna har fattat sina heltidsbeslut. Givet att heltidsbeslut är något som har kommit upp på dagordningen relativt nyligen är det rimligt att anta att merparten av de kommuner som uppgav att de hade ett heltidsbeslut 2005 hade fattat detta beslut under den då innevarande mandatperioden. I något fall vet vi dock att besluten härrör från en tidigare mandatperiod. Exempelvis har Bollnäs beskrivits som en pionjär på det här området och där fattade man beslut om att erbjuda alla deltidsanställda medarbetare heltid redan i februari 2001 (Bildt och Westring Nordh 2004).

I vilken mån detta faktum utgör ett problem för vår studie beror delvis på

hur man väljer att tolka våra resultat. Ett möjligt försvar mot invändningen att vi med vårt upplägg riskerar att förklara beslut fattade vid en tidigare tidpunkt med förklaringsfaktorer mätta vid en senare tidpunkt är att i praktiken är ett beslut att *inte avskaffa* ett tidigare heltidsbeslut att likställa med fattandet av ett (nytt) heltidsbeslut. Tanken är således att även i de fall där besluten, exempelvis, har fattats under mandatperioden 1998–2002 kan de politiska förhållandena under den därpå följande mandatperioden tänkas påverka sannolikheten för att besluten *överlever* fram till 2005. Det finns således två möjliga anledningar till att heltidsbeslut är mer vanligt förekommande när kommunstyrelsens ordförande är kvinna. Den ena möjligheten är att det är mer sannolikt att ett sådant beslut införs när kommunstyrelseordföranden är kvinna. Den andra möjligheten är att sannolikheten för att ett tidigare fattat beslut avskaffas minskar om kommunen leds av en kvinna (Przeworski et al. 2000, sidan 88). Så länge vi inte är intresserade av att skilja mellan dessa båda mekanismer behöver det dock inte innebära några problem för våra slutsatser att vi saknar tillgång till uppgift om när heltidsbesluten fattades. Detta resonemang kan naturligtvis även tillämpas på övriga förklaringsfaktorer i våra modeller.

I det fall vi enbart skulle vara intresserade av de faktorer som påverkar *införandet* av heltidsbeslut finns emellertid vissa möjligheter att testa hur känsliga våra resultat är för antagandet att merparten av heltidsbesluten från 2005 härrör från den då aktuella

mandatperioden. En möjlighet är att försöka förklara förekomsten av heltidsbeslut 2005 med hjälp av variabler som avser mandatperioden 1998–2002. Problemet med detta tillvägagångssätt är naturligtvis att vi riskerar att försöka förklara beslut som fattades under 2005 med variabler mätta 1998, det vill säga vi riskerar att tvingas anta en mycket lång fördröjningseffekt i den kausala kedjan. Om vi tillämpar denna metod finner vi också att merparten av de effekter som vi diskuterat ovan försvinner. Ett mer tilltalande alternativ är dock att istället använda oss av information för mandatperioden 1998–2002 för att förklara förekomsten av heltidsbeslut år 2003. Även om vi även här måste anta vissa fördröjningseffekter – om den tidigare litteraturen har rätt i att Bollnäs var en pionjär på området så måste merparten av heltidsbesluten för 2003 ha fattats mellan 2001 och 2003 – bör vi kunna korta det genomsnittliga avståndet mellan orsak och verkan avsevärt genom detta upplägg. I Tabell B.1 som redovisas i Appendix B presenterar vi resultaten från ett antal analyser där den beroende variabeln är förekomsten av heltidsbeslut år 2003 och de oberoende variablerna är de genomsnittliga värdena för variablerna under mandatperioden 1998–2002¹⁶.

Detta alternativa tillvägagångssätt ger likartade, om än inte identiska, resultat. Den huvudsakliga skillnaden jämfört med den tidigare analysen är att heltidsbeslut, i motsats till vad vi hade förväntat, tycks vara mindre vanligt förekommande i kommuner där de kommunalanställda kvinnorna utgör en stor andel av befolkningen. Dess-

utom är effekten av kommunstyrelseordförandens kön inte längre statistiskt signifikant i det fall vi inkluderar samtliga oberoende variabler i modellen samtidigt. Men givet att storleken på effekten av denna variabel enbart är marginellt mindre i den alternativa specifikationen, jämfört med vad den är i huvudspecifikationen, tycks den uteblivna statistiska signifikansen snarare bero på att skattningarna blir mindre precisa när vi enbart använder data från 2003 års enkät, än bero på att könet på kommunstyrelsens ordförande skulle ha saknat betydelse för de heltidsbeslut som fattades före år 2003. Effekten av andelen kvinnor i kommunstyrelsen är dock positiv och statistiskt signifikant även i den alternativa analysen. Således, även om resultaten blir lite mindre tydliga om vi använder informationen från 2003 års enkät, istället för 2005 års enkät, förblir det huvudsakliga mönstret ändå detsamma. Sannolikheten för att en kommun ska besluta om rätt till heltid för deltidsanställda kommunalarbetare är betydligt högre i kommuner med en hög andel kvinnor på *ledande politiska poster* jämfört med kommuner där den politiska ledningen domineras av män.

Hur viktig är kvinnorepresentationen?

Av resultaten i Tabell 2 att döma så är förekomsten av en kvinnlig kommunstyrelseordförande och andelen kvinnor i kommunstyrelsen de enskilt klart viktigaste faktorerna för att förklara fö-

rekomsten av heltidsbeslut i svenska kommuner. Det är dock ett välkänt faktum att statistisk signifikans inte alltid behöver innebära substantiell signifikans. Vi bör därför fråga oss om de uppmätta effekterna är tillräckligt stora för att spela någon verklig roll för förekomsten av heltidsbeslut.

Probitkoefficienterna som redovisas i Tabell 2 har ingen enkel substantiell tolkning. Däremot kan vi på basis av resultaten beräkna hur stor effekt en viss förändring av var och en av de oberoende variablerna har för sannolikheten att en kommun ska erbjuda sina anställda rätt till heltid.

Om vi använder oss av resultaten i kolumn 7 i Tabell 2 finner vi att sannolikheten för att en kommun ska ha ett heltidsbeslut är knappt 13 procentenheter högre om kommunen leds av en kvinna jämfört med om kommunen leds av en man¹⁷. Vidare om vi förändrar andelen kvinnor i kommunstyrelsen från variabelns empiriska minimum (6,7 procent) till dess empiriska maximum (66,7 procent) ökar sannolikheten för heltidsbeslut med 26 procentenheter¹⁸. Givet att den genomsnittliga sannolikheten för att en kommun ska ha ett heltidsbeslut är så låg som 21 procent måste båda dessa effekter sägas vara relativt stora. I en genomsnittlig kommun skulle sannolikheten för ett heltidsbeslut öka med så mycket som två tredjedelar om man bytte en manlig kommunstyrelseordförande mot en kvinnlig och mer än fördubblas om andelen kvinnliga kommunstyrelseledamöter skulle öka från 6,7 procent (empiriskt minimum) till 66,7 procent (empiriskt maximum).

Givet att de underliggande skalorna för de två variablerna är olika bör vi akta oss för att, på basis av dessa beräkningar, dra slutsatsen att kommunstyrelsens könssammansättning i stort är viktigare för förekomsten av heltidsbeslut än könet på styrelsens ordförande. Det går helt enkelt inte att säga att det är lika lätt (eller svårt) att byta från en manlig till en kvinnlig styrelseordförande som att öka kvinnornas andel i styrelsen från 6,7 procent till 66,7 procent. Däremot visar dessa räkneexempel att båda dessa variabler inte bara är av statistisk utan också substantiell betydelse för fattandet av heltidsbeslut.

Slutsatser och diskussion

Under de senaste åren har ett antal kommuner fattat politiska beslut om att erbjuda alla deltidsanställda heltid; något som främst gynnar kvinnor. Vi ställer två frågor till detta empiriska material: För det första, är sannolikheten att man fattar denna typ av beslut större i de kommuner som kan uppvisa en högre grad av kvinnorepresentation? För det andra, är det så att det är kvinnlig närvaro på högre, snarare än lägre, politiska poster som ger störst genomslag? Resultaten från våra inledande bivariata analyser är tydliga: Graden av kvinnorepresentation spelar roll. Heltidsbeslut är vanligare där en större andel av kommunstyrelsen är kvinnor, och än vanligare där kommunalrådet är kvinna. Bilden kvarstår dessutom när vi följer upp med en rad multivariata

analyser.

Våra resultat är intressanta i ljuset av den pågående debatten om kvotering. Ett vanligt argument bland kvoteringsförespråkare är att kvinnors närvaro i olika politiska organ kommer att vara av stor betydelse för om de beslut som där fattas återspeglar kvinnors intressen. Exempelvis inleder Jane Mansbridge en nyligen utkommen artikel med följande ord: "As I write, descriptive representation by gender improves substantive outcomes for women in every polity for which we have a measure. And as I write, significant representation by gender cannot be achieved in any existing polity without some form of quota" (2005, sidan 622). Detta är inte rätt plats att diskutera den andra premisen i argumentet; huruvida kvotering är enda vägen till jämställd representation. Vad vi däremot kan säga något om är den första. Även om kunskapsläget är långt ifrån så gott som Mansbridge försöker påskina stöder våra resultat, tagna tillsammans med de från det fåtal liknande studier som genomförts, tanken att en ökad kvinnorepresentation leder till en politik som i högre utsträckning reflekterar kvinnors intressen.

Till detta bör dock fogas att vi finner att det är kvinnorepresentation på högre, snarare än lägre, politiska poster som har störst betydelse för sannolikheten att det fattas beslut om att erbjuda alla deltidsanställda heltid. I litteraturen på området har man sedan länge diskuterat behovet av att andelen kvinnliga representanter överstiger en viss "kritisk massa" för att de ska få genomslag (Thomas 1991), och om man ska gå på

de olika siffror som förslagits uppnås den, mellan tummen och pekfinger, när kvinnorepresentationen ligger någonstans mellan 15 och 30 procent (Broughton och Palmieri 1999). Som nämndes inledningsvis har vissa forskare hävdat att man i framtiden också borde gå bortom denna typ av rent numerära kriterier, och även se till vilka förutsättningar de kvinnliga representanterna har att få igenom sin politik (Childs och Krook 2006, Dahlerup 2006). Ett första steg i den riktningen vore att göra en mer kvalitativ bedömning av värdet av att inneha olika poster, oavsett vilken typ av politiskt system man studerar. Våra resultat pekar på fruktbarenheten av ett sådant tillvägagångssätt.

Appendix A: Beskrivning av data

Alla variabler avser de genomsnittliga värdena över perioden 2003–2005 om ej annat anges i den löpande texten.

Andel kvinnor i kommunfullmäktige

Andel kvinnliga ledamöter i kommunfullmäktige efter valen 1998 och 2002. Uppgifterna är hämtade från kommundatabasen KFAKTA03 sammanställd av Leif Johansson, statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.

Andel kvinnor i kommunstyrelsen

Andel kvinnliga ledamöter i kommunstyrelsen efter valen 1998 och 2002. Uppgifterna är hämtade från SCB.

Kommunstyrelsens ordförande

Variabeln avser könet på kommunstyrelsens ordförande efter valen 1998 och 2002. Variabeln är kodad till 0 om ordföranden är man och 1 om ordföranden är kvinna. Uppgifterna är hämtade från kommundatabasen KFAKTA03.

Andel kvinnor anställda i kommunal sektor

Antalet kvinnor, boende i kommunen, som arbetar i primärkommunal sektor (baserat på arbetsställens sektorstillhörighet) dividerat med antalet invånare i kommunen som har fyllt 16 år. Uppgifterna är hämtade från SCB.

Andel förvärvsarbetande kvinnor

Antalet förvärvsarbetande kvinnor boende i kommunen dividerat med antalet invånare i kommunen som har fyllt 16 år. Uppgifterna är hämtade från SCB.

Andel kvinnor

Antalet kvinnor boende i kommunen dividerat med antalet invånare i kommunen som har fyllt 16 år. Uppgifterna är hämtade från SCB.

Politisk majoritet

Avser partifärgen på den styrande majoriteten i kommunen efter valen 1998 och 2002. En majoritet har givits beteckningen socialistisk om *minst* ett av de tre rödgröna partierna – socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet – ingår i den styrande majoriteten samtidigt som *inget* av de fyra borgerliga partierna – moderaterna, folkpartiet, kristdemokraterna och centerpartiet – ingår i den styrande majoriteten. På motsvarande sätt har den styrande majoritet ansetts vara borgerlig om minst ett av de borgerliga partierna men inget av de rödgröna partierna bildar majoritetsunderlaget i kommunen. Slutligen finns även en grupp blocköverskridande majoriteter som innehåller såväl minst ett rödgrönt parti som minst ett borgerligt parti. Uppgifterna som ligger till grund för kodningen av denna variabel har samlats in av Hanna Bäck, statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.

Skattekraft

Kommunens skattebas per capita uttryckt i tusentals kronor. Uppgifterna är hämtade från SCB.

Arbetslöshet

Öppen arbetslöshet i kommunen. Uppgifterna är hämtade från Arbetsmarknadverket.

Befolkning

Antalet i kommunen boende personer som har fyllt 16 år, uttryckt i tusentals personer. Uppgifterna är hämtade från SCB.

Appendix B: Kompletterande analys

I tabell B.1 redovisas resultaten när vi använder oss av variabler avseende mandatperioden 1998-2002 för att förklara förekomsten av heltidsbeslut år 2003 (se diskussionen i texten).

Tabell B.1: Förklaringsfaktorer till heltidsbeslut 2003

Variabel	1	2	3	4	5	6	7
Ks ordf.	0,427* (0,244)						0,374 (0,245)
Andel kvinnor i ks.		0,026** (0,011)					0,022* (0,011)
Andel kvinnor i kf.			0,028 (0,020)				0,022 (0,022)
Andel kvinnor i kom. sektor				-12,969* (7,715)			-18,191** (8,465)
Andel förvärvsarb. kvinnor					7,230 (5,521)		5,295 (6,148)
Andel kvinnor						22,254 (13,591)	16,974 (13,321)
Socialistisk majoritet	0,478* (0,279)	0,394 (0,282)	0,452 (0,287)	0,582** (0,284)	0,505* (0,283)	0,511* (0,281)	0,511* (0,279)
Blocköverskridande maj.	0,419 (0,308)	0,408 (0,313)	0,450 (0,306)	0,517* (0,307)	0,420 (0,306)	0,475 (0,308)	0,482 (0,311)
Skattekraft	0,008 (0,006)	0,005 (0,007)	0,006 (0,007)	-0,000 (0,008)	0,002 (0,008)	0,003 (0,008)	-0,017* (0,009)
Arbetslöshet	0,030 (0,079)	0,037 (0,080)	0,022 (0,081)	0,061 (0,081)	0,105 (0,101)	0,039 (0,084)	0,124 (0,111)
Befolkning (i 1000-tal)	0,002 (0,002)	0,001 (0,002)	0,001 (0,002)	0,001 (0,002)	0,002 (0,002)	0,001 (0,002)	-0,002 (0,002)
Antal observationer	237	237	237	237	237	237	237
Pseudo-R ²	0,05	0,07	0,05	0,05	0,04	0,05	0,12

Kommentar: * markerar statistisk signifikans på 90 procents säkerhetsnivå, ** markerar statistisk signifikans på 95 procents säkerhetsnivå och *** markerar statistisk signifikans på 99 procents säkerhetsnivå. Robusta standardfel för koefficienterna anges inom parentes. För alla modellerna har även intercept skattats men dessa koefficienter rapporteras inte av utrymmesskäl.

Referenser

Bäck, Hanna, 2003

"Explaining Coalitions. Evidence and Lessons From Studying Coalition Formation in Swedish Local Government." Uppsala: Department of Government, Uppsala University.

Bäck, Hanna och Richard Öhrvall, 2004

"Det nya seklets förtroendevalda." Stockholm: Kommunförbundet, Landstingsförbundet och Justitiedepartementet.

Bäck, Henry 1998

"Nytt liv i frågan om kommunparlamentarismen?" Kommunal Ekonomi och Politik, 2:29-44.

Bergqvist, Christina, 1994

"Mäns makt och kvinnors intressen." Uppsala: Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.

Bildt, Carina och Marianne Westring Nordh, 2004

"Utvärdering av Heltidsbeslutet i Bollnäs kommun." Stockholm: Arbetslivsinstitutet. Working Paper från HELAprojektet 2004:7.

Bratton, Kathleen A., 2002

"The Effect of Legislative Diversity on Agenda Setting: Evidence From Six State Legislatures." *American Politics Research*, 30:115-142.

Bratton, Kathleen A. och Leonard P. Ray, 2002

"Descriptive Representation, Policy Outcomes, and Municipal Day-Care Coverage in Norway." *American Journal of Political Science*, 46:428-437.

Broughton, Sharon och Sonia Palmieri, 1999

"Gendered Contributions to Parliamentary Debates: The Case of Euthanasia." *Australian Journal of Political Science*, 34:29-45.

Carroll, Susan J., 1991

Women as Candidates in American Politics. 2nd red. Bloomington: Indiana University Press.

Childs, Sarah, 2002 *"Hitting the Target: Are Labour Women 'Acting for' Women?"* *Parliamentary Affairs*, 55:143-153.

Childs, Sarah och Mona Lena Krook, 2006

"Should Feminists Give Up on Critical Mass? A Contingent Yes." *Politics & Gender*, 2:522-530.

Dahlerup, Drude, 2006

"The Story of the Theory of Critical Mass." *Politics & Gender*, 2:511-522.

Esaiasson, Peter och Sören Holmberg, 1996

"Representation from Above. Members of Parliament and Representative Democracy in Sweden." Aldershot: Dartmouth.

Forssell, Johanna och Inger Jonsson, 2005

"Deltidsarbetslöshet och deltidarbete i Europa: förklaringsmodeller och statistik." Stockholm: Arbetslivsinstitutet. Working Paper från HELA-projektet 2005:6.

Holmberg, Sören, 1999

"Representativ demokrati." Stockholm: SOU 1999:64.

Lovenduski, Joni och Pippa Norris, 2003

"Westminster Women: the Politics of Presence." *Political Studies*, 51:84-102.

Mansbridge, Jane, 1999

"Should Blacks Represent Blacks and Women Represent Women? A Contingent 'Yes'." *The Journal of Politics*, 61:628-657.

Mansbridge, Jane, 2005

"Quota Problems: Combating the Dangers of Essentialism." *Politics and Gender*, 1:622-638.

Ottosson, Jan och Karsten Lundequist, 2005

"Deltidsarbetslöshet i Sverige - en kartläggning." Stockholm: Arbetslivsinstitutet. Working Paper från HELAprojektet 2005:5.

Phillips, Anne, 1995

"The Politics of Presence: The Political Representation of Gender, Ethnicity, and Race." New York: Oxford University Press.

Pitkin, Hanna, 1967

"The Concept of Representation." Los Angeles: University Press.

Przeworski, Adam, Michael E. Alvarez, Jose Anonio Cheibub och Fernando Limongi, 2000 "Democracy and Development." Cambridge: Cambridge University Press.

Riker, William H., 1982

"Liberalism Against Populism: A Confrontation between the Theory of Democracy and the Theory of Social Choice." San Fransisco: W.H. Freeman and Company.

Sapiro, Virginia, 1981

"When Are Interests Interesting? The Problem of Political Representation of Women." *The American Political Science Review*, 75:701- 716.

Schwindt-Bayer, Leslie A. och William Mishler, 2005

"An Integrated Model of Women's Representation." *The Journal of Politics*, 67:407-428.

SOU 2005:105, 2005

"Stärkt rätt till heltidsanställning." Stockholm: Fritzes.

Svaleryd, Helena, 2002

"Female Representation – Is it Important for Policy Decisions?" Stockholm: Mimeo, Department of Economics, Stockholm University.

Swers, Michele, 2001

"Understanding the Policy Impact of Electing Women: Evidence from Research on Congress and State Legislature." *PS: Political Science and Politics*, 34:217-220.

Teorell, Jan och Torsten Svensson, 2007

"Att fråga och att svara." Malmö: Liber.

Teorell, Jan och Anders Westholm, 1999

"Att bestämma sig för att vara med och bestämma, Om varför vi röstar – allt mindre." I *Valdeltagande i förändring. Demokratiutredningens forskarvolym XII*, Erik Amnå (red). Stockholm: SOU 1999:132.

Thomas, Sue, 1991

"The Impact of Women on State Legislative Policies." *The Journal of Politics*, 53:958-976.

Thomassen, Jacques, 1994

"Empirical Research into Political Representation: Failing Democracy or Failing Models?" I *Elections at Home and Abroad: Essays in Honor of Warren E. Miller*; (rede) M. Kent Jennings och Thomas E. Mann. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Wikman, Anders och Staffan Marklund, 2006

"Deltidsarbetslösas arbetsvillkor, hälsobesvär." Stockholm: Arbetslivsinstitutet. Working Paper från HELAprojektet 2006:8.

Wängnerud, Lena, 1998

"Politikens andra sida. Om kvinnorepresentation i Sveriges riksdag". Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

Wängnerud, Lena, 2000a

Representing Women. I *Beyond Westminster and Congress: The Nordic Experience*, rede Peter Essaiasson och Knut Heidar. Columbus: Ohio State University Press.

Wängnerud, Lena, 2000b

"Testing the Politics of Presence: Women's Representation in the Swedish Riksdag." *Scandinavian Political Studies*, 23:67-91.

Noter

¹ Lars-Ove Brander, Hanna Bäck och Karsten Lundequist har varit behjälpliga i datafrågor. Elin Bjarnegård, Hanna Bäck, Jan Ottosson, Pär Zetterberg, seminariedeltagarna på ALI samt två anonyma granskare har alla givit värdefulla synpunkter på texten. Projektet har gjorts möjligt genom finansiering från ALI och Jan Wallanders och Tom Hedelius Stiftelse. Författarnas namn presenteras i alfabetisk ordning men båda författarna har bidragit i lika hög grad i arbetet med artikeln.

² Statsvetenskapliga institutionen Uppsala universitet, Box 514 751 20 Uppsala, tel. 018-471 37 51

³ Statsvetenskapliga institutionen Uppsala universitet, Box 514 751 20 Uppsala och Weatherhead Center for International Affairs, Harvard University, 1737 Cambridge Street, Cambridge, USA, tel. +1 617 495-5177.

⁴ I den mån man kan lita på den jämförande statistiken framstår deltidsarbetslösheten i Sverige också som hög i jämförelse med andra europeiska länder, vilket, åtminstone delvis, torde bero på svenska kvinnors höga arbetskraftsdeltagande (Forssell och Jonsson 2005).

⁵ Se, till exempel, Anders Wikmans och Staffan Marklunds (2006) resultat samt deras litteraturöversikt.

⁶ Sedan Mona Sahlin blev partiledare har hon emellertid vid flera tillfällen lovat rätt till heltid vid ett eventuellt Socialdemokratiskt maktåtertagande 2010.

⁷ Vi vill tacka Lars-Ove Brander, på Sveriges kommuner och landsting, som har gett oss tillgång till dessa enkäter.

⁸ Den exakta frågeformuleringen var: "Har ni ett politiskt beslut som innebär att alla deltidsanställda medarbetare ska få ett konkret erbjudande om att arbeta önskad sysselsättningsgrad?"

⁹ I enkäten från 2003 fick kommunerna, bland annat, besvara följande två frågor: *i*) "Har ni fattat något beslut i kommunen som innebär att deltidsanställda medarbetare, som vill utöka sin arbetstid, får ett konkret erbjudande om att arbeta önskad sysselsättningsgrad?", *ii*) "Avser beslutet samtliga personalkategorier?". Om vi kombinerar svaren på dessa frågor erhåller vi liknande information som den som ges av frågeformuleringen i enkäten 2005. I det fall en kommun har besvarat båda dessa frågor jakande anses svaret motsvara ett jakande svar på den fråga som ställdes 2005. Om antingen den första eller den andra frågan besvaras nekande anses svaret istället motsvara ett nekande svar på 2005 års fråga.

¹⁰ Vi vill tacka Hanna Bäck som har tillhandahållit data om de styrande majoriteternas färg.

¹¹ Anledningen att gränsen har satts vid 16 år istället för 18 år, som är rösträttsåldern i kommunalvalen, är att SCB i sin offentliga statistik använder sig av åldersindelningen 16-19 år. Det finns dock ingen anledning att misstänka att detta faktum skulle ha någon påverkan på de substantiella resultaten.

¹² Naturligtvis kan man här tänka sig alternativa mått såsom kostnaden för socialbidrag eller kommunala kassaflöden. De substantiella slutsatserna är dock desamma

även om vi använder dessa alternativa indikatorer på den ekonomiska situationen. Resultat som visar att så är fallet kan erhållas från författarna.

¹³ För att avgöra huruvida två medelvärden är statistiskt skilda från varandra har vi använt så kallade t-test, medan z-test har använts i de fall skillnaderna gäller proportioner istället för medelvärden. Av utrymmesskäl redovisas inte testresultaten här men de är tillgängliga på begäran från författarna.

¹⁴ En komplicerad fråga i detta sammanhang är vilken vikt som ska tillmätas signifikanstest i en "totalundersökning" av det slag som här presenteras. Enligt vår mening är dock signifikansnivåer av intresse även för totalundersökningar. I strikt mening är dock syftet med signifikanstestet i detta fall inte att avgöra huruvida det uppmätta sambandet kan generaliseras till den underliggande populationen eller inte. Snarare erbjuder signifikanstestet här en möjlighet till en typ av kontrafaktisk jämförelse som visar hur sannolikt det är att de samband vi finner i den aktuella populationen inte enbart är ett resultat av slumpmässiga faktorer. Ett högt (absolut) t-värde ska således tolkas som att det är relativt osannolikt att ett visst samband enbart är ett resultat av slumpen, medan ett lågt (absolut) t-värde indikerar att det inte är särskilt osannolikt att det erhållna sambandet är en ren slumpoeffekt (för en mer utförlig diskussion kring detta se Teorell och Svensson 2007, sidan 217f.).

¹⁵ Se Westholm och Teorell 1999 för en enkel översikt av de huvudsakliga problemen med att tillämpa linjär regression på dikotoma beroende variabler.

¹⁶ Den beroende variabeln är kodad till 1 om en kommun har besvarat båda de två frågor som redovisas i fotnot 6 jakande, annars har kommunen fått värdet 0.

¹⁷ Vid beräkandet av denna effekt har vi satt samtliga variabler i modellen till respektive variabels medelvärde, förutom den styrande majoritetens partifärg vilken har antagits vara socialistisk.

¹⁸ Vid beräkandet av denna effekt antas den styrande majoritetet att vara socialistisk och kommunstyrelsens ordförande man, övriga variabler hålls konstanta vid respektive variabels medelvärde.